

К. І. Блажівський, І. Є. Максимович, Х. Я. Кочкодан
 Національний університет “Львівська політехніка”,
 кафедра хімії і технології неорганічних речовин

КОНВЕРСІЯ ХЛОРИДНИХ СОЛЕЙ З НАТРІЮ СУЛЬФАТОМ ПІД ЧАС ВИПАРОВУВАННЯ ХЛОРИДНО-СУЛЬФАТНИХ РОЗЧИНІВ

© Блажівський К. І., Максимович І. Є., Кочкодан Х. Я., 2017

Досліджено вплив кількості Na_2SO_4 і ступеня випаровування на вихід і склад сольових сумішей, одержаних внаслідок конверсії Na_2SO_4 з хлоридними солями під час випаровування і подальшого охолодження розчинів хвостосховища. З'ясовано, що доданий Na_2SO_4 частково конвертує з утворенням NaCl , який кристалізується під час випаровування і охолодження випаруваного розчину, частково випадає у вигляді сульфатів натрію та магнію, а решта залишається у кінцевому розчині, витісняючи з нього калію та магнію сульфати.

Ключові слова: розчин хвостосховища, конверсія, випаровування, Na_2SO_4 , хлоридні солі, кристалізація, NaCl .

K. I. Blazhivskyi, I. E. Maksymovych, Ch. Y. Kochkodan

CONVERSION CHLORIDE SALTS FROM SODIUM SULFATE DURING EVAPORATION CHLORIDE-SULPHATE SOLUTIONS

© Blazhivskyi K. I., Maksymovych I. E., Kochkodan Ch. Y., 2017

The influence of Na_2SO_4 number and degree of evaporation to yield and composition of salt mixtures obtained from conversion of Na_2SO_4 chloride salts during the evaporation and subsequent cooling solutions tailings. It was found that added Na_2SO_4 partially converts to form NaCl , which crystallizes during evaporation and cooling solution evaporated partly falls as sodium and magnesium sulphate, and the rest remains in the final solution, replacing it with potassium and magnesium sulfates.

Key words: tailing solution, conversion, evaporation, Na_2SO_4 , chloride salt, crystallization, NaCl .

Постановка проблеми. За період більше як тридцятирічної діяльності Стебницького і Калуського калійних підприємств у хвостосховищах у районі виробництв накопичені мільйони тонн відхідних розчинів, які містять близько 200...400 г/дм³ натрію, калію і магнію хлоридів та сульфатів. Подібним за складом є розчин Домбровського кар'єру, який утворився внаслідок його затоплення атмосферними опадами і фільтраційними водами. Сьогодні ці розчини постійно засолюють прилеглі території та води і становлять екологічну загрозу для району виробництва та ріки Дністер. Водночас вони можуть бути використані як легкодоступна сировина для одержання калійно-магнієвих добрив, натрію хлориду та інших цінних продуктів.

Розроблена технологія [1] перероблення зазначених розсолів, яка полягає у їх постадійному випаровуванні та охолодженні з кристалізацією окремих солей і мінералів (натрію і калію хлоридів, шеніту, епсоміту тощо) та їх сумішей, з яких потім отримують кондиційні продукти. Недоліком цієї

та подібних технологій є утворення у кінці процесу відхідних магнійхлоридних розчинів, з якими втрачаються цінні компоненти сировини. Їх утилізація є непростим завданням, вимагає ускладнення технології та додаткових енергозатрат.

Аналогічна ситуація виникає у процесах перероблення полімінеральних калійних руд Прикарпатського родовища, які містять небагато легкорозчинних сульфатних солей, а ступінь розчинення важкорозчинних сульфатних мінералів не перевищує 20...30 % [2]. Внаслідок цього після стадії розчинення руди утворюються виробничі розчини, що мають незбалансоване співвідношення $Cl^- : SO_4^{2-}$, і у яких у кінці процесу накопичується надлишковий $MgCl_2$. Утворення надлишкового магнію хлориду зумовлене тим, що еквівалентний вміст хлорид-іонів у накопичених розсолах і виробничих розчинах більший, ніж Na^+ , тому їх неможливо повністю зв'язати та вивести у формі $NaCl$ і одержати безхлоридні продукти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомі методи одержання безхлоридних калійно-магнієвих добрив конверсією калію хлориду із сульфатовмісними сполуками (натрію сульфатом, магнію сульфатом, сульфатною кислотою, гіпсом) [3]. Так, калію сульфат чи калімагнезію одержують взаємодією калію хлориду з натрію чи амонію сульфатами. Процес здійснюють у концентрованих розчинах за різних температур (20...100 °C) із виділенням у тверду фазу калію сульфату, шеніту $K_2SO_4 \cdot MgSO_4 \cdot 6H_2O$ або глазериту $Na_2SO_4 \cdot 3K_2SO_4$, які переробляють у K_2SO_4 або калімагнезію.

У Калуському ДНДІ галургії розроблено технологічний процес перероблення полімінеральної калійної руди на безхлоридну калімагнезію, в основу якого покладено конверсію хлоридовмісних мінералів (сильвіну KCl , каїніту $KCl \cdot MgSO_4 \cdot 3H_2O$) із мірабілітом $Na_2SO_4 \cdot 10H_2O$, яку здійснюють на стадії підготовки руди [4]. Далі проконвертовану руду розчиняють і з очищених розсолів вакуум-кристалізацією виділяють шеніт, який переробляють на безхлоридну калімагнезію. Це дає змогу, на відміну від існуючої технології [2], уникнути утворення відхідних магнійхлоридних розчинів, спростити технологічну схему, різко зменшити енерговитрати, збільшити випуск добрив.

На підставі зазначеного можна припустити, що введенням у перероблювані системи (розчини хвостосховищ і Домбровського кар'єру, розчини після розчинення руди) відповідних кількостей сульфатних солей, наприклад Na_2SO_4 , можна збалансувати співвідношення $Cl^- : SO_4^{2-}$, зв'язати увесь Калій і Магній у шеніт і епсоміт, а хлорид-іони – у $NaCl$.

Досліджували можливість реалізації запропонованої ідеї під час стадії випаровування розчинів хвостосховища з додаванням до них натрію сульфату. Випаровуванням і охолодженням випаруваних розчинів намагалися одержати окремі продукти.

Мета роботи – вивчити вплив кількості Na_2SO_4 , доданого на конверсію до розчину хвостосховища, і ступінь випаровування на вихід і склад сольових сумішей, одержаних під час випаровування утвореної системи та її охолодження.

Експериментальна частина. Для досліджень використали розчин Калуського хвостосховища № 2, відібраний у місці його фільтрації через тіло дамби, такого складу (мас. %): K^+ – 2,19; Na^+ – 5,74; Mg^{2+} – 2,21; Cl^- – 11,66; SO_4^{2-} – 7,65; H_2O – 70,55.

Вивчали вплив кількості доданого Na_2SO_4 щодо стехіометрії і ступеня випаровування розчину на вихід і склад сольових осадів. Стехіометричну норму Na_2SO_4 розраховували за вмістом Na^+ , якого не вистачає у початковому розчині для зв'язування усього Cl^- у $NaCl$. Na_2SO_4 брали у недостатчі (28...98 % від стехіометричної норми), щоб уникнути кристалізації сульфатних мінералів під час випаровування. Ступінь випаровування розчинів вибирали таким, за якого кристалізувався б сольовий осад із вмістом K^+ і Mg^{2+} не більше як 0,5...0,6 %.

Відповідну кількість Na_2SO_4 додавали до початкового розчину перед випаровуванням. Випаровування здійснювали на лабораторній вакуум-випарній установці під розрідженням 76 і 78 кПа. Після досягнення потрібного ступеня випаровування суспензію охолоджували до температури 323 К, за якої ще продовжував кристалізуватися $NaCl$, і розділяли на вакуум-фільтрі.

Зважували одержану сіль та гарячий фільтрат і відбирали їхні проби на аналіз. У відібраних пробах визначали вміст компонентів відомими методами: K^+ і Na^+ – полуменевофотометричним; Mg^{2+} і Ca^{2+} – комплексонометричним; Cl^- – меркурометричним; SO_4^{2-} – за різницею еквівалентів катіонів та аніонів. Випаруваний розчин охолоджували до 293 К, витримували за цієї температури 30 хв і утворену суспензію розділяли на вакуум-фільтрі. Одержані сіль і маточний розчин зважували і відбирали з них проби на аналіз. Для порівняння виконали також експерименти з випаровування розчину хвостосховища без додавання Na_2SO_4 .

За результатами аналізів визначали хімічний склад розчинів та одержаних сольових осадів. Хімічний склад осадів перераховували на мінеральний. Розраховували матеріальні баланси і за ними визначали виходи сольових осадів (%): за масою – як відношення маси осаду до маси початкової суміші; за $NaCl$, за K^+ і за Mg^{2+} – як відношення мас, відповідно, $NaCl$, K^+ і Mg^{2+} в одержаному осаді до мас цих самих компонентів у початковій суміші.

Результати досліджень та їх обговорення. Одержані результати (табл. 1) показали, що за ступеня випарювання 21,77 % і додавання на конверсію 98 % кількості Na_2SO_4 щодо стехіометрії із випаруваного розчину кристалізувався осад натрію хлориду (84,1 %) із істотною кількістю домішок сульфатних солей (вміст SO_4^{2-} становив 7,52 %). Перерахунок хімічного складу на мінеральний показав, що основною домішкою, найімовірніше був вантгофіт $MgSO_4 \cdot 3Na_2SO_4$, вміст якого становив 9,4 %. Зменшення кількості Na_2SO_4 на конверсію до 55 % зі збільшенням ступеня випарювання розчину до 23...27 % зумовило різке зменшення вмісту сульфат-іонів (до 3,6...4 %). У перерахунку на мінеральний склад вміст вантгофіту в осадах упав до 1,7...2,3 %, а з'явилися леоніт $K_2SO_4 \cdot MgSO_4 \cdot 4H_2O$ (2,3...2,8 %) та епсоміт $MgSO_4 \cdot 7H_2O$ (2,1...3,3 %). Подальше зменшення кількості Na_2SO_4 на конверсію до 28 % від стехіометрії та збільшення ступеня випарювання розчину до 29 % меншою мірою вплинуло на склад одержуваних осадів. Вміст $NaCl$ у них становив 84...86 %, а серед домішок леоніту та епсоміту виявили також KCl (1,1...2,2 %).

Таблиця 1

Вплив ступеня випаровування (α) і кількості Na_2SO_4 на склад рідких і твердих фаз після випаровування розчину хвостосховища

α , %	Кількість Na_2SO_4 щодо стехіометрії, %	Назва фази	Склад, % мас.					
			K^+	Na^+	Mg^{2+}	Cl^-	SO_4^{2-}	H_2O
21,77	98	Осад O_{30}	0,50	35,45	0,49	51,02	7,52	5,01
		Розчин P_{30}	2,85	6,84	2,87	11,95	12,98	62,50
23,21	55	Осад O_{20}	0,60	33,33	0,59	50,75	3,98	10,74
		Розчин P_{20}	2,94	6,70	3,04	11,28	14,34	61,70
26,62	55	Осад O_{10}	0,49	34,05	0,46	51,62	3,64	9,74
		Розчин P_{10}	3,06	6,47	3,02	11,38	13,82	62,24
26,91	28	Осад O_{50}	0,58	33,85	0,56	52,63	2,36	10,02
		Розчин P_{50}	3,09	6,71	3,14	12,10	13,86	61,10
28,55	29	Осад O_{70}	0,67	33,37	0,56	51,97	2,36	11,07
		Розчин P_{70}	3,19	6,04	3,38	12,63	12,78	61,98
28,84	32	Осад O_{40}	0,62	33,16	0,58	52,18	1,67	11,78
		Розчин P_{40}	3,16	6,28	3,33	12,54	13,18	61,51
30,01	–	Осад O_{80}	0,58	34,41	0,50	54,42	0,87	9,22
		Розчин P_{80}	3,27	5,43	3,86	13,17	12,75	61,52
39,10	–	Осад O_{60}	1,15	33,47	0,82	52,94	2,88	8,73
		Розчин P_{60}	4,12	4,47	4,41	13,14	14,04	59,82

У дослідях, у яких не додавали Na_2SO_4 на конверсію, розчини випаровували до такого самого і вищого ступенів випарювання. За $\alpha = 30,0$ % одержали осад O_{80} з вмістом $NaCl$ 87,5 % і мінімальною кількістю домішок сульфатних солей (вміст SO_4^{2-} становив 0,87 %), а за $\alpha = 39,1$ % в осаді O_{60} був 85,1 % $NaCl$ і в 3,3 раза більше сульфат-іонів.

Аналіз складу випаруваних розчинів показав їх доволі високу насиченість за іонами Na^+ і особливо Cl^- , зокрема у розчинах, до яких додавали Na_2SO_4 , вміст Na^+ на 0,6...1 % вищий.

За результатами досліджень розраховали виходи сольових осадів(табл. 2).

Таблиця 2

Вихід осадів залежно від ступеня випаровування розчину і кількості Na_2SO_4

Назва осаду	Вихід осаду, %	
	за масою	за NaCl
Осад O_{30}	6,75	32,76
Осад O_{20}	6,22	31,54
Осад O_{10}	6,74	34,47
Осад O_{50}	6,44	35,55
Осад O_{70}	7,81	42,20
Осад O_{40}	7,54	40,97
Осад O_{80}	7,33	42,96
Осад O_{60}	11,40	66,05

Розрахунки показали деяке зменшення виходів за масою і за NaCl в осаді O_{20} порівняно з осадом O_{30} , зумовлене зменшенням стехіометричної норми натрію сульфату від 98 до 55 %, незважаючи на збільшення ступеня випаровування від 21 до 23 %. Це свідчить про зменшення в осаді кількості NaCl , утвореного внаслідок конверсії. Надалі зі збільшенням ступеня випаровування від 23 до 29 % і зменшенням кількості Na_2SO_4 щодо стехіометричної норми, вихід осаду за масою зріс на 1,6 %, а вихід за NaCl – на 11 %. Тобто основну роль тут відіграло збільшення ступеня випаровування розчину.

У досліджах без додавання Na_2SO_4 на конверсію навіть за дещо вищого ступеня випарювання (30,0 проти 28,6 чи 28,8 %) вихід осаду O_{80} за масою був трохи менший, ніж осадів O_{70} чи O_{40} , у яких випадали ще й сульфатні солі, хоча вихід за NaCl дещо більший. За $\alpha = 39,1$ % відбулося 1,5-разове зростання обох показників виходів внаслідок глибокого зневоднення розчину.

Отже, додавання Na_2SO_4 на стадію випаровування розчинів хвостосховища не дає змоги збільшити вихід NaCl внаслідок конверсії із хлоридними солями, оскільки відбувається кристалізація спільних сульфатних мінералів Натрію та Магнію. Очікували, що конверсійний NaCl виділятиметься на подальших стадіях перероблення розчинів.

Гарячі розчини після випаровування є значною мірою збагаченими за калію та магнію сульфатами. Їх охолодженням до температури 293 К сподівалися одержати сольові суміші на основі шеніту, які можна було б переробляти на безхлоридне добриво. Результати цих дослідів наведені у табл. 3.

Таблиця 3

Склад розчинів та сольових осадів після охолодження випарованих розчинів

α , %	Кількість Na_2SO_4 щодо стехіометрії, %	Назва фази	Склад, % мас.					
			K^+	Na^+	Mg^{2+}	Cl^-	SO_4^{2-}	H_2O
21,77	98	Осад O_{31}	13,39	11,89	4,04	15,90	35,72	19,06
		Розчин P_{31}	2,39	6,36	2,84	11,55	11,80	65,07
23,21	55	Осад O_{21}	12,41	13,10	4,28	13,82	40,82	15,57
		Розчин P_{21}	2,47	6,47	2,91	11,79	12,07	64,29
26,62	55	Осад O_{11}	14,02	9,85	4,33	12,89	37,43	21,48
		Розчин P_{11}	2,16	6,22	2,90	11,09	12,09	65,54
26,91	28	Осад O_{51}	14,81	9,05	4,38	14,20	35,18	22,38
		Розчин P_{51}	2,32	6,08	3,11	11,94	11,68	64,87
28,55	29	Осад O_{71}	16,27	7,69	5,09	14,90	35,97	20,08
		Розчин P_{71}	2,19	6,07	3,31	12,58	11,41	64,44
28,84	32	Осад O_{41}	14,14	9,48	4,64	13,01	37,92	20,80
		Розчин P_{41}	2,31	6,02	3,17	11,94	11,78	64,70
30,01	-	Осад O_{81}	14,38	10,65	4,45	14,20	38,27	18,05
		Розчин P_{81}	2,58	5,13	3,47	13,17	9,77	65,88
39,10	-	Осад O_{61}	19,84	4,58	2,85	5,32	38,01	29,41
		Розчин P_{61}	2,10	4,24	3,89	12,85	9,41	67,51

Із одержаних результатів бачимо, що внаслідок охолодження випарованих розчинів із них кристалізуються суміші сульфатних солей (35...41 % SO_4^{2-}) із значним вмістом хлоридних (13...16 % Cl), що ускладнює їх перероблення на безхлоридні добрива. Підвищення ступеня випаровування і зменшення кількостей Na_2SO_4 , доданих на конверсію, зумовили зменшення вмісту Na^+ у складі осади, одержаних після охолодження, від 13 до 8 %, і підвищення вмісту K^+ (від 12 до 16 %) та Mg^{2+} (від 4 до 5 %). Осади, одержані під час охолодження випарованих розчинів без додавання Na_2SO_4 на конверсію, містять більше K^+ і менше Mg^{2+} за близького вмісту SO_4^{2-} . Водночас у їхніх маточних розчинах вміст Na^+ на 1...1,5 % менший.

У перерахунку на мінеральний склад одержані осади склалися переважно з леоніту (57...76 %) із домішками NaCl і Na_2SO_4 , вміст яких зменшувався відповідно від 28 до 20 % і від 7 до 3 % (або взагалі без Na_2SO_4) із зменшенням кількості Na_2SO_4 на конверсію. Осади, одержані із випарованих розчинів без додавання Na_2SO_4 , містили аналогічні кількості леоніту, а вміст NaCl в осаді O_{81} був навіть дещо вищим порівняно з осадом O_{41} (23,4 проти 21,5 %), що зумовлено вищим ступенем випаровування. Осад O_{61} , одержаний охолодженням найбільш випарованого розчину, містив найменше NaCl (14,2 %), оскільки він випав під час випаровування, і 7,1 % KCl .

Розрахунки виходу осади, одержаних після охолодження випарованих розчинів, показали (табл. 4), що зі збільшенням ступеня випаровування від 21 до 29 % та зменшенням кількості Na_2SO_4 порівняно зі стехіометричною нормою, вихід осади за масою зріс в 1,8 раза, а вихід за NaCl змінювався у межах 5...10 %. Виходи за K^+ та Mg^{2+} спершу різко зросли із зміною ступеня випаровування від 23 до 27 %, а далі вихід за K^+ зростав повільніше, а за Mg^{2+} фактично не змінювався. Потрібно відзначити, що внаслідок одночасної дії збільшення ступеня випаровування у поєднанні з конверсією відбувалося значне зростання виходу осади не лише за K^+ і Mg^{2+} , а й за NaCl (наприклад, осад O_{11}), тобто NaCl , утворений за рахунок конверсії, випадав також під час охолодження випарованих розчинів.

Таблиця 4

Вихід осади після охолодження випарованих розчинів

Назва осади	Вихід осади, %			
	за масою	за NaCl	за K^+	за Mg^{2+}
Осад O_{31}	4,33	6,57	20,31	6,08
Осад O_{21}	4,63	7,57	19,50	5,89
Осад O_{11}	7,68	9,91	35,17	11,02
Осад O_{51}	6,56	7,95	36,17	9,16
Осад O_{71}	7,17	5,36	36,42	10,86
Осад O_{41}	7,57	8,72	41,47	10,41
Осад O_{81}	5,85	9,91	25,81	6,67
Осад O_{61}	11,43	8,79	55,01	13,14

У дослідях, у яких не додавали Na_2SO_4 на конверсію, після охолодження випарованих розчинів одержали сольові осади O_{81} і O_{61} , які значно відрізнялися за виходами компонентів між собою, що зумовлено різним ступенем випаровування розчинів, і від попередніх осади, де введення Na_2SO_4 сприяло повнішому осадженню калійно-магнієвих солей. Так, виходи за масою, за K^+ і за Mg^{2+} осади O_{81} в 1,3...1,6 раза менші від цих самих показників для осади O_{41} . Водночас деяке збільшення виходу за NaCl в осадах O_{81} і O_{61} зумовлене лише більшим ступенем випаровування. Сольовий осад O_{61} , одержаний охолодженням найглибше випарованого розчину, містить найбільше калію та найменше Cl , тобто найбільше підходить для перероблення на безхлоридне добриво.

Отже, Na_2SO_4 , доданий на стадію випаровування розчину хвостосховища, конвертує частково з утворенням NaCl , який кристалізується як під час випаровування, так і під час охолодження випарованого розчину. Частина надлишкового Na_2SO_4 випадає під час випаровування у вигляді вантгофіту і під час охолодження випареного розчину у формі тенардиту. Решта Na_2SO_4 залишається у кінцевому розчині, витісняючи з нього калію та магнію сульфати.

Висновки: 1. У накопичених внаслідок діяльності калійних підприємств розчинах хвостосховищ Домбровського кар'єру, а також у виробничих розчинах після розчинення руди еквівалентний вміст Cl^- -іонів більший, ніж Na^+ , тому їх неможливо повністю зв'язати та вивести у формі NaCl і важко одержувати безхлоридні продукти. Введення у зазначені розчини Na_2SO_4 створює передумови для вирівнювання співвідношення $\text{Cl}^- : \text{SO}_4^{2-}$, зв'язування усього Калію і Магнію у шеніт і епсоміт, а хлорид-іонів – у NaCl .

2. Доданий на стадію випаровування розчинів хвостосховища Na_2SO_4 дає змогу дещо збільшити вихід NaCl під час випаровування і подальшого охолодження випарованих розчинів внаслідок конверсії із хлоридними солями, надлишкова його кількість кристалізується у вигляді спільних сульфатних мінералів Натрію та Магнію і тенардиту.

3. Частина Na_2SO_4 залишається у випарованому розчині, витісняючи з нього калію та магнію сульфати.

1. Яворский В. Т. *Переработка растворов хвостохранилищ калийных производств Прикарпатья в кондиционные продукты* / В. Т. Яворский, Т. В. Перекупко, К. И. Блаживский, И. Е. Максимович, А. В. Перекупко // *Энерготехнологии и ресурсосбережение*. – 2012. – № 5. – С. 71–75. 2. Лунькова Ю. Н., Хабер Н. В. *Производство концентрированных калийных удобрений из полиминеральных руд*. – К: Техніка, 1980. – 158 с. 3. *Переработка природных солей и рассолов: справочник* / И. Д. Соколов, А. В. Муравьев, Ю. С. Сафрыгин и др.; под ред. И. Д. Соколова. – Л.: Химия, 1985. – 209 с. 4. Артус М. І. *Безхлорний шеніт. Перероблення полімінеральних калійних руд шляхом конверсії хлоридних калійних і калійно-магнієвих мінералів із натрій сульфатом* / М. І. Артус, І. Ю. Костів // *Хімічна промисловість України*. – 2014. – №2(121). – С. 53–57.